

FILIP PULMAN

 **STRAŠILO
I NJEGOV SLUGA**

Ilustrovaó Piter Bejli

Preveo
Nenad Dropulić

Laguna

Naslov originala

Philip Pullman

THE SCARECROW AND HIS SERVANT

Text Copyright © Philip Pullman, 2004

Illustrations Copyright © Peter Bailey, 2004

Philip Pullman raven illustration by John Lawrence

Translation Copyright © 2005 za srpsko izdanje, LAGUNA

Za Fredija

POGLAVLJE PRVO

Munja

Jednog dana stari gospodin Pandolfo, koji se uopšte nije osećao dobro, odlučio je kako je vreme da napravi strašilo. Ptice su bile veoma neprijatne. S tim u vezi, i reumatizam je bio neprijatan, i vojnici su bili neprijatni, i vreme je bilo neprijatno, i njegovi rođaci su bili neprijatni. Čak mu je i stari ljubimac gavran odleteo.

Nije mogao ništa da učini s reumatizmom, ni s vojnicima, ni s vremenom, ni sa svojim rođacima koji su mu bili najveća nevolja. Bilo ih je mnogo, čitava porodica Bufaloni, i želeli su da se dokopaju njegove zemlje, skrenu izvore i potoke, isuše sve bunare i podignu fabriku za proizvodnju sredstava protiv korova, otrova za pacove i sredstava za uništavanje insekata.

Sve ove nevolje bile su prevelike da ih stari gospodin Pandolfo savlada, ali mislio je kako može makar nešto učiniti s pticama. Zato je napravio vrlo lepo strašilo; kao glavu stavio je veliku tvrdu repu, čvrstu dršku od metle za kičmu, obukao ga u staro odelo od tvida i dobro ga ispunio slamom. Onda je u slamu gurnuo pisamce, umotano u nepromočivo platno da bi se sačuvalo.

„Eto“, rekao je. „Ne zaboravi šta ti je dužnost i pamti gde pripadaš. Budi učtiv, hrabar, častan i dobrodušan. I želim ti svu moguću sreću.“

Namestio je strašilo usred polja pšenice i otišao kući da legne, jer se uopšte nije osećao dobro.

Te noći došao je jedan seljak i ukrao strašilo, pošto je bio suviše lenj da ga sam sebi napravi. A sledeće noći došao je drugi seljak i ukrao strašilo od njega.

I tako se, malo-pomalo, strašilo udaljavalo od mesta gde je načinjeno, postajalo je sve otrcanije i odrpanije, dok najzad jedva da je ličilo na ono zgodno strašilo koje je gospodin Pandolfo napravio. Stajalo je usred blatnjavog polja i nije se micalo odatle.

Ali jedne noći digla se oluja. Bila je vrlo snažna i svi u okrugu su drhtali, tresli se i skakali dok su gromovi tukli poput topovske salve, a munje šibale kao bičevi. Strašilo je stajalo na kiši i vetru, uopšte ne obraćajući pažnju na njih.

Možda bi tako ostalo doveka, ali desilo se nešto za šta su izgledi jedan prema milion, kao kad neko dobije na lutriji. Kad je munja udarila u strašilo, što

se dogodilo u dva sata ujutru, i šišteći proletela kroz njegovu repu i dršku od metle u blato, svi njegovi molekuli i atomi i elementarne čestice i šta još sve ne poređali su se na pravi način.

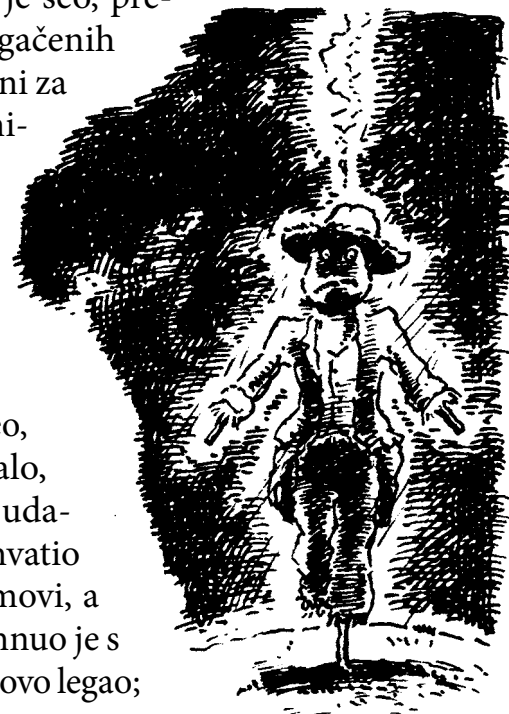
Strašilo trepnu od iznenađenja i pogleda naokolo. Nije bilo bogzna šta da se vidi osim blatnjavog polja, a nije bilo ni naročito svetla, samo blesak munje.

Ipak, na vidiku nije bilo ni jedne jedine ptice.

„Odlično“, reče Strašilo.

Te iste noći dečak po imenu Džek sakrio se od oluje u štali nedaleko odatle. Tako je snažno gremelo da se probudio i skočio. U prvi mah pomislio je da to tuku topovi, pa je seo, prestravljen, razrogačenih očiju. Nije znao ni za šta gore od vojnika i topova; da nije bilo vojnika, on bi još imao porodicu, dom i krevet da u njemu spava.

Ali dok je sedeo, a srce mu lupalo, čuo je kišu kako udara po krovu i shvatio da to grme gromovi, a ne topovi. Uzdahnuo je s olakšanjem i ponovo legao;

drhtao je, kijao i prevrtao se po senu da se ugrije, sve dok najzad nije zaspao.

Do jutra je oluja prošla, a nebo je postalo vedro, hladne plave boje. Džek se ponovo probudio; nikada mu nije bilo tako hladno, a mučila ga je i glad. Ali on je znao kako da pronađe hranu i uskoro je nakupio malo žita, nekoliko stabljika repe i smekšalu šargarepu, pa je seo na prag štale da jede na suncu.

„Moglo je biti i gore“, rekao je samom sebi.

Jeo je veoma polako, da mu duže traje, a onda je samo sedeo i grejao se. Neko će uskoro doći da ga otera, ali za sada je bio bezbedan.

Onda je čuo glas kako doziva preko poljâ. Džek je bio radoznao, pa je ustao i zaklonio oči od sunca da bolje vidi. Vika je dopirala odnekud iz njive s druge strane puta, a pošto nije imao šta drugo da radi, Džek krenu tamo.

Vikalo je strašilo; stajalo je usred najblatnijavijeg polja na vidiku, divlje mahalo rukama, urlalo iz sveg glasa i naginjalo se pod sumanutim uglom.

„U pomoć!“, vikalo je. „Dođi i pomози mi.“

„Mislim da gubim razum“, reče Džek samom sebi. „A opet, pogledaj tu bednu starudiju – idem ipak da mu pomognem. Izgleda luđe nego što se ja osećam.“

Zakoračio je u blatnjavo polje i s mukom stigao do sredine gde ga je Strašilo čekalo.

Istini za volju, Džek je bio pomalo uznemiren, jer ne viđa se svaki dan strašilo koje govori.

„Dakle, reci mi, mladiću“, reče Strašilo čim mu je Džek prišao dovoljno blizu da ga čuje, „ima li ptica

unaokolo? Vrana, recimo? Ne vidim iza sebe. Skrivaju li se?“

Glas mu je bio dubok i zvučan. Glava mu beše načinjena od velike kvrgave repe s pozamašnom pukotinom umesto usta, dugačkim tankim korenem umesto nosa i dva sjajna kamenčića umesto očiju. Na glavi je imalo otrcani slamni šešir, sada prilično oprljen, mokr vuneni šal oko vrata, stari sako od tvida sav u rupama, a na krajevima ruku načinjenih od držalje za vile rukavice napunjene slamom, jednu kožnu i jednu vunenu. Na njemu behu takođe i izlizane pantalone, ali pošto je imalo samo jednu nogu, prazna nogavica je visila. Sve je bilo boje blata. Džek se počea po glavi i pogleda oko sebe.

„Ne“, reče, „nema vrana nigde. Uopšte nema ptica.“

„Znači da je posao dobro obavljen“, reče Strašilo. „Sada bih želeo da krenem, ali treba mi druga noga. Kad bi otišao da mi pronađeš nogu bio bih ti duboko zahvalan. Istu ovakvu, samo obrnutu“, dodade Strašilo i otmeno zadiže nogavicu da pokaže debeli štap čvrsto zaboden u zemlju.

„Dobro“, reče Džek. „Naći ću.“

Krenuo je u šumu na ivici polja i po žbunju potražio odgovarajući štap. Uskoro je našao jedan i odneo ga natrag Strašilu.

„Da vidim“, reče Strašilo. „Pridrži ga uz mene. Dobar je. Sad ga gurni u nogavicu mojih pantalona.“

Kraj štapa, slomljen i iskrzan, nije bilo lako gurnuti kroz mokru i blatnjavu nogavicu, ali Džek ga

je najzad progurao sve do kraja, a onda poskočio osetivši trzaj.

Pustio je štap, a nova noga se zanjihala i stala pored druge. Ali čim je Strašilo pokušao da zakorači, nova noga se zaglavila u blatu isto kao i stara. Što se više mučio, dublje je tonuo.

Najzad je stao i pogledao Džeka. Njegovo lice s pukotinom od usta i kamenim očima bilo je zapaljivo izražajno.

„Mladiću“, reče, „imam predlog za tebe. Ti si pošten i vredan momak, a ja sam Strašilo, pustolovan i nadaren. Šta bi rekao kad bih ti ponudio položaj mog ličnog sluge?“

„Kakve bi bile moje dužnosti?“, upita Džek.

„Da me pratiš po svetu, da odnosiš i donosiš, da pereš, da kuvaš i brineš se za moje potrebe. Zauzvrat ti ne mogu ponuditi ništa osim uzbuđenja i slave. Pa, dečko? Šta kažeš?“

„Pristajem“, reče Džek. „Nemam ništa osim gladi i nemam gde da spavam osim u jarkovima i praznim štalama, pa mogu baš i da prihvatim posao. I hvala vam, gospodine Strašilo, prihvatam.“

Strašilo pruži ruku i Džek je toplo stegnu.

„Tvoj prvi zadatak je da me izvučeš iz blata“, reče Strašilo. Džek iščupa Strašilove noge iz blata i odnese ga na put. Jedva da je osetio njegovu težinu.

„Kojim putem ćemo poći?“, upita Džek.

Pogledali su levo i desno. U jednom pravcu videli su šumu, a u drugom niz bregova. Nigde nije bilo nikoga.

„Ovuda!“, reče Strašilo pokazujući brda.

I tako su krenuli, sa suncem za leđima i zelenim brdima ispred njih.

U seljačkoj kući nedaleko iza njih advokat je nešto objašnjavao seljaku.

„Zovem se Čerkoreli“, rekao je, „i specijalnost mi je pronalaženje stvari za moje poslodavce, istaknutu i vrlo poštovanu korporaciju *Bufaloni* iz mesta Bela Fontana.“

Seljak zinu. Bio je to zdepast, lenj čovek crvenog lica i plašio se ovog vitkog i slatkorečivog advokata, od glave do pete odevenog u crno.

„Oh! Bufalonijevi! Da, zaista, gospodine Čerkoreli“, reče. „Kako mogu da vam pomognem? Učiniću sve! Samo recite!“

„Reč je o jednoj sitnici“, reče advokat, „ali ona za moje klijente ima sentimentalnu vrednost. Tiče se strašila. Načinio ga je dalji rođak predsednika korporacije, i izgleda da je nestalo sa mesta svog postanka. Moj klijent, gospodin Đovani Bufaloni, vrlo je toplog srca i privržen porodici, i voleo bi da vrati strašilo u njegov prvobitni dom, u znak sećanja na svog milog rođaka koji ga je napravio.“

Advokat pogleda neke papire, a seljak prevuče prstima po unutrašnjem delu okovratnika i proguta knedlu.

„Pa, ja, ovaj...“, reče slabašnim glasom.

„Čovek bi skoro pomislio da to strašilo ima moć da se kreće!“, reče gospodin Čerkoreli smešeći se na

zlokoban način. „Taj prijaško stalno luta. Pratio sam ga kroz nekoliko imanja, a sada sam otkrio da je dospelo i na vaše.“

„Ja... ovaj... mislim da znam o kom strašilu govorite“, reče seljak. „Ja sam ga zdi – kupio sam ga od jednog čoveka kome više nije trebalo.“

„Oh, odlično. Mogu li da odem i vidim je li to ono strašilo koje tražim?“

„Pa, ja bih, naravno, sve učinio za porodicu Bufaloni, oni su važni ljudi, ne želim da se uznemiruju, ali... Pa, strašilo je nestalo.“

„Nestalo... *ponovo?*“, reče advokat i zaškilji.

„Izašao sam jutros da, ovaj, da ga malo doteram, i nije ga bilo. Samo da znate, sinoć je bila velika oluja. Možda ga je oduvao vetar.“

„Oh. To je vrlo neprijatno. Gospodin Bufaloni ne voli kada ljudi ne vode računa o njegovoj imovini. Mislim da mogu slobodno reći kako će biti veoma razočaran.“

Seljak uplašeno zagrakta:

„Ako čujem išta o tom strašilu, bilo šta, odmah ću vas izvestiti.“

„Mislim da bi to bilo veoma mudro“, reče gospodin Čerkoreli. „Evo moje posetnice. A sada mi pokažite polje s kog je strašilo nestalo.“

POGLAVLJE DRUGO

Razbojnici

Strašilo i njegov sluga hodali su brzo. Usput su prošli pored kupusišta usred kog je stajalo drugo strašilo, ali bio je to neki sumoran tip, a ruke su mu mlitavo visile niz bedra.

„Dobar dan želim, gospodine“, doviknu mu Strašilo i veselo mahnu.

Ali strašilo u polju nije obratilo pažnju.

„Vidiš“, objasni Strašilo Džeku, „ovo je osoba koja misli na svoj posao. Duboko je usredsređen. Baš kako i treba.“

„Lep kupus“, reče Džek.

S oklevanjem se odvojio od kupusa i potrčao da stigne Strašila koji je koračao poput sportiste. Uskoro su otkrili da se put uzdiže i da su polja sve kamenitija, sve dok nisu sasvim nestala, a put se suzio u stazicu. Bilo je veoma vruće.

„Ako uskoro ne nađemo nešto za jelo i piće“, reče Džek, „srušiću se.“

„Oh, naći ćemo nešto“, reče mu Strašilo i potapšaga po ramenu. „Imam puno poverenje u tebe. Osim toga, u mom kraju znamo dosta o izvorima, potocima i bunarima. I o fontanama. Uveravam te da ćemo uskoro pronaći izvor.“

Išli su dalje, a Strašilo je pokazivao neobične geološke tvorevine, recimo kamen u obliku goluba, i botaničke, poput žbuna s gnezdom crvendaća, i entomološke, kakva je bila neka buba crna kao vrana.

„Znate dosta o pticama, gospodar“, reče Džek.

„One su doživotni predmet mog proučavanja, dečko. Verujem da mogu da uplašim svaku pticu koja je ikada postojala.“

„Siguran sam da možete. Oh! Slušajte! Šta je to?“

Čuo se zvuk nečijeg plača, a dopirao je iza ugla. Džek i Strašilo pohitaše i nađoše jednu staricu kako sedi na raskršću s čitavom korpom namirnica razbacanom svuda naokolo. Plakala je i kukala iz sveg glasa.

„Gospođo“, reče Strašilo vrlo učtivo podigavši šešir. „Koja vam je pakosna ptica učinila ovo zlo?“

Starica podiže pogled i preneraženo proguta knezdu. Otvorila je i zatvorila usta nekoliko puta, ali nije se čuo nikakav zvuk. Najzad je s mukom ustala i nervozno se poklonila.

„Oprostite, gospodar“, rekla je, „to su učinili razbojnici. U ovim brdima obitava banda strašnih razbojnika koji pljačkaju putnike i nama siromašnima

zagorčavaju život. Upravo su progalopirali ovuda, oborili me i odjahali dalje smejući se, kukavice jedne grubijanske.“

Strašilo se zaprepastio.

„Hoćete da kažete kako je ovo delo *ljudskih bića*?“, upitao je.

„Naravno, da, vaša milosti“, reče starica.

„Džek, dečko moj, reci mi da nije tako...“

Džek je sakupljao stvari ispale iz staričine korpe – jabuke, šargarepe, grudvu sira, veknu hleba. Bilo mu je vrlo teško da to učini a da mu pljuvačka ne poteče iz usta.

„Bojim se da je tako, gospodaru“, reče Džek. „Mnogo ima zlih ljudi. Slušajte – hajde da skrenemo i pođemo drugim putem.“

„Ne dolazi u obzir!“, strogo reče Strašilo. „Naučićemo mi te bandite pameti. Kako se usuđuju da postupaju prema ovoj dami na tako nečastan način? Evo, gospođo, uzmite me za ruku...“

Bio je tako učtiv prema starici, a njegovo ponašanje tako plemenito, da je ona ubrzo zaboravila kvrgavo lice od repe i grube drvene ruke, pa je razgovarala s njim kao da je pravi gospodin.

„Da, moj gospodine – još kad je počeo rat, prvo su naišli vojnici i sve nam uzeli, a zatim su došli razbojnici, pa pljačkaju, ubijaju i uzimaju šta god im je volja. A priča se da je glavni razbojnik u rodu s Bufalonijevima, pa imaju i političku zaštitu. Ne znamo prosto kome da se požalimo!“

„Bufalonijevi, kažete? Ne sviđa mi se zvuk tog imena. Ko su oni?“

„Vrlo moćna porodica, gospodine. Mi se ne usuđujemo da naljutimo Bufalonijeve.“

„Pa, više se nemojte plašiti“, odlučno reče Strašilo. „Uplašićemo razbojнике i oterati ih, i oni vam više nikada neće činiti zlo.“

„Sočne jabuke“, primeti Džek s nadom pružajući starici njenu korpu.

„Oh, baš jesu“, složi se ona.

„I hleb izgleda ukusno“,

„Aha“, reče starica i gurnu hleb čvrsto ispod miške.

„I vrlo lep sir.“

„Da, ja volim dobro parče sira. Baš prija uz gutljaj piva.“

„Nemate piva, zar ne?“, upita je Džek osvrćući se naokolo.

„Nemam“, reče ona. „Pa, treba da krenem. Hvala vam, gospodine“, reče pa se ponovo nakloni Strašilu koji podiže šešir i pokloni joj se.

Starica ode.

Džek uzdahnu i pođe za Strašilom koji je već krupnim koracima žurio ka vrhu brda.

Kad su stigli na vrh, videli su porušeni zamak. Jedna kula još je stajala, i neki zidovi i kruništa, ali sve ostalo ležalo je na tlu prekriveno puzavicama.

„Kakvo jezivo mesto“, reče Džek. „Ne bih voleo ni da mu se primaknem po noći.“

„Hrabro, Džek!“, reče Strašilo. „Pogledaj – eno izvora. Šta sam ti rekao? Pij do mile volje, dečko.“

Bilo je upravo tako. Voda je penušala iz kamena pored zamka i tekla u jezerce. Čim opazi izvor, Džek kriknu od radosti i zagnjuri lice duboko u ledenu vodu; gutao je i gutao sve dok nije sasvim ugasio žeđ.

Najzad je ustao i čuo kako ga Strašilo doziva.

„Džek! Džek! Ovamo! Vidi!“

Džek potrčja kroz vrata u podnožju kule i zateče Strašila kako razgleda svakojake stvari. U jednom uglu stajala su burad s barutom, muskete, mačevi, bodeži i koplja, u drugom škrinje i kutije pune zlatnih novčića, srebrnih lanaca i svetlucavog dragog kamenja svih boja, a u trećem...

„Hrana!“, uzviknu Džek.

Bilo je ogromnih dimljenih šunki okačenih o tavanicu, sireva velikih poput kolskih točkova, vena crnog luka, sanduka s jabukama, pita svih mogućih vrsta, hleba, keksa i nebrojeno mnogo začinjanih kolača, voćnih kolača, kolača od maslaca i kolača s medom.

Nije bilo svrhe ni da pokuša da se odupre. Džek zgrabi jednu pitu veliku kao njegova glava; trenutak kasnije sedeo je usred brdâ hrane i veselo žvakao, dok ga je Strašilo zadovoljno posmatrao.

„Baš smo imali sreće što smo ovo našli“, reče Strašilo. „A niko uopšte i ne zna za ovo. Kad bi samo ona stara gospođa znala za ovo skrovište, mogla bi da dođe i posluži se, pa više ne bi bila siromašna.“

„Pa“, reče Džek, progutavši zalogaj pite i uzevši začinjeni kolač, „nije baš tako, gospodaru. Kladam se da sve ovo pripada razbojnicima, pa bi nam bolje bilo da se što pre izgubimo odavde, jer ako nas uhvate, preseći će nam grkljane.“

„Ali ja nemam grkljan.“

„Pa, ja imam, i ne želim da ga neko preseče“, reče Džek. „Slušajte – ne možemo ostati ovde – hajde da uzmemo nešto hrane i zbrišemo.“

„Stidi se“, reče oštro Strašilo. „Gde ti je hrabrost? Gde ti je čast? Preplašićemo mi te razbojnike, tako ćemo ih uplašiti da će pobeći i nikada se više neće vratiti. Ne bi me iznenadilo da dobijemo neku veliku nagradu. Mislim, možda me čak imenuju za vojvodu! Ili mi daju zlatnu medalju. Ne, to me uopšte ne bi začudilo.“

„Pa“, reče Džek, „možda i hoće.“

Strašilo odjednom pokaza hrpu slame.

„Oh – pogledaj – šta je to?“, reče.

Nešto se micalo. Malo biće veličine miša slabašno je puzilo po razbacanoj slami. Obojica su se sagnula da vide šta je to.

„To je mala ptica“, reče Džek.

„To je mala sova, eto šta je“, strogo reče Strašilo. „Njeni roditelji uopšte nemaju osećaj odgovornosti.“ Pogledaj to gnezdo tamo gore! Čista opasnost.“

Pokazao je neuredni čvor od grančica u pukotini visoko na zidu.

„Pa, može da se učini samo jedno“, reče. „Ti čuvaj stražu, Džek, dok ja vraćam ovo dete u njegovu klevku.“

„Ali...“, pokuša Džek da se pobuni.

Strašilo nije obratio pažnju. Sagnuo se, uzeo ptičicu i nežno je spustio u džep, cokćući tiho da je smiri. Zatim je počeo opasni uspon uz glatki zid, zabadajući ruke i noge u pukotine.

„Gospodaru! Pazite se!“, povika Džek, grozničav od strepnje. „Ako padnete, slomićete se kao suva grana!“

Strašilo ga nije slušao jer se iz sve snage usredsredio na penjanje. Džek otrča do vrata i pogleda naokolo. Spuštala se tama, ali nije bilo nikakvog znaka od razbojnika. Vratio se trkom natrag i video Strašila visoko na zidu kako se drži jednom rukom, drugom traži po džepu, a zatim je podiže i pažljivo spušta malu pticu natrag u gnezdo.

„Sada budi mirna“, reče strogo. „Nema više migoljenja, razumeš? Ako ne umeš da letiš, onda se ne migolji. A kad ti vidim roditelje, porazgovaraću malo s njima.“

Onda se spustio niz zid. To je delovalo toliko opasno da se Džek jedva usuđivao da gleda, ali Strašilo je najzad sišao na pod i oštro otresao ruke.

„Mislio sam da su ptice vaši neprijatelji, gospodaru“, reče Džek.

„Deca nisu, Džek! Nikako, duše mi. Svaka časna osoba pre bi sebi odgrizla nogu nego što bi povredila dete. Za ime sveta, nikako!“

„Au!“, reče Džek.

Dok se Strašilo motao po ruševinama gledajući u sve s velikom znatiželjom, Džek je uzeo nekoliko pita, veknu hleba i desetak jabuka i sve to stavio u kožnu torbu koju je pronašao okačenu na kuku pored musketa. Sakrio je torbu u bršljan koji je rastao napolju preko oborenog zida.

Sunce je do tada već zašlo i vladao je skoro potpuni mrak. Džek sede na jedan kamen i razmisli o razbojnicima. Šta rade s ljudima koje uhvate? Oni nisu kao strašila, ili kao časni ljudi; verovatno su više nalik vojnicima. Sigurno čine strašne stvari, recimo, vežu čoveka i seckaju ga komad po komad, ili ga okače iznad vatre, ili mu gurnu stonoge u nos.

Neko ga kucnu po ramenu i Džek s krikom poskoči.

„Časti mi“, reče Strašilo s divljenjem, „to je lepa galama. Hteo sam samo da ti kažem da razbojnici dolaze.“

„Šta?“, užasnuto reče Džek.

„Hajde, hajde“, reče Strašilo. „To je mala grupa – nema ih više od dvadeset, rekao bih. A ja imam plan.“

„Da čujem, brzo!“

„Dobro. Evo: sakrićemo se u zamku dok oni ne uđu, a onda ćemo ih uplašiti pa će pobeći. Šta kažeš?“

Džek je bio nem. Strašilo se široko osmehivao.

„Hajdemo“, reče. „Našao sam odlično mesto za skrivanje.“

Bespomoćan, Džek pođe za svojim gospodarom natrag u kulu i pogleda u polutami svuda oko sebe.

„Gde je to odlično mesto za skrivanje?“, upita.

„Pa, eno ga tamo!“, reče Strašilo pokazujući na ugao prostorije koji se jasno video. „Neće ni pomisliti da pogledaju tamo.“

„Ali – ali – ali...“

Džek je već čuo topot konjskih kopita spolja. Stisnuo se sa Strašilom u ugao, stegnuo kolena kako bi prestala da udaraju jedno u drugo, stavio dlanove preko očiju da ga niko ne vidi i čekao da razbojnici uđu.